

Секція 1

ПРАВОВІ СТУДІЇ

Т. О. Азарова

студ. II курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Т. О. Павлова

ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ ЗА НОРМАМИ ПРОЕКТУ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Протягом існування чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України) до нього вносилось безліч змін та доповнень, які викликали дискусії щодо їх раціональності та необхідності як у практиків, так і у теоретиків. Прагнення вітчизняного законодавця до європеїзації чинного КК України зумовило створення Комісії з питань правової реформи до складу якої ввійшла й Робоча група з питань розвитку кримінального права, яка розробила проект Загальної частини нового Кримінального кодексу України (далі – проект КК України) [1]. Особливий інтерес, з нашої точки зору, викликає зміна поглядів на поняття, цілі та види покарань, запропоновані у вказаному проекті.

Слід зазначити, що покарання, його цілі та види передбачені в проекті КК України у Книзі 3. «Кримінально-правові засоби», серед яких покарання розташовано на першому місці. У проекті закріплено, що «1. Покаранням є примусове обмеження у реалізації прав чи свобод людини, що застосовується на підставі цього Кодексу до особи, засудженої обвинувальним вироком суду за вчинення злочину. 2. Покарання має на меті забезпечення суспільства шляхом утвердження справедливості, запобігання вчиненню злочинів і спонукання особи до правослухняної поведінки» [1, ст. 3.1.1.]. У ході правового аналізу положень ст. 3.1.1. звертає на увагу те, що законодавець термінологічно суттєвим чином не відрізняє поняття «покарання» та «засоби безпеки» [1, ст. 3.6.1.], що ускладнює розуміння їх правової природи. Розглянемо вказані зміни.

По-перше, за проектом ліквідовано кару як мету покарання, не передбачено у якості цілі покарання й виправлення [2, ст. 50]. У Кримінальних кодексах деяких країн світу йдеться про виправні покарання, наприклад, підрозділ Книги третьої КК Франції має назву «Виправні покарання» [3, 3.2.131–3], у ст. 1 КК Бельгії передбачено, що «Правопорушення карається виправним покаранням» [4, ст. 1.1]. Вважаємо, що мета покарання – виправлення є необхідною у КК України, оскільки вона визначена в чинному Кримінально-виконавчому кодексі, а саме «виправлення засудженого – процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього

готовність до самокерованої правослухняної поведінки» [5, ст. 6]. Вважаємо, що цілі покарання, які визначені у Кримінальному кодексі України, повинні співпадати з цілями, передбаченими у Кримінально-виконавчому кодексі, оскільки останній визначає порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань та мету, з якою вони призначаються.

По-друге, у проекті зменшено кількість видів покарань з дванадцяти, які передбачені у ст. 51 чинного КК України, до трьох основних: штрафу, ув'язнення на певний строк та довічного ув'язнення. При цьому штраф може призначатися разом з ув'язненням на певний строк як додаткове покарання [1, ст. 3.1.2]. Саме така структура системи покарань міститься у більшості європейських країн. На наш погляд, широкий спектр видів покарань, який закріплено у чинному КК України, дозволяє максимально його індивідуалізувати та обрати ефективну, достатню та необхідну міру покарання. Більшість видів покарань не ввійшли до проекту, такий вид покарання як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю було закріплено у якості одного з засобів безпеки. Змінилася розрахункова одиниця штрафу, а сума штрафу покладена у залежність від ступеня тяжкості злочину (всього виділено 9 ступенів).

По-третє, у проекті суттєво підвищено максимальну межу ув'язнення на певний строк. Так, згідно з ст. 3.5.1. ув'язнення на певний строк встановлюється на строк від трьох місяців до тридцяти років. Довічне ув'язнення встановлюється і призначається лише за злочини 8 або 9 ступенів [1, ст. 3.1.6.]. Вважаємо, що збільшення ступенів тяжкості злочинів з трьох до дев'яти дозволить максимально визначити ступень тяжкості злочину та у подальшому правлено обрати необхідну та достатню міру покарання.

Проаналізувавши наведені положення Загальної частини проекту КК України, можна дійти висновку про суттєві зміни у структурі та змісті Загальної частини. При побудові її структури за основу було взято усталені європейські традиції побудови основних інститутів Загальної частини кримінального права. Кримінально-правові норми щодо покарання та його видів було змінено з урахуванням міжнародних стандартів та практики його застосування. Проте, вважаємо, що суттєве скорочення видів покарань у системі покарань не буде створювати достатніх підстав для індивідуалізації призначення покарання. Позитивним є переведення такого виду покарання як позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю у якості одного з засобів безпеки, оскільки слід визнати, що у чинному КК України досі чітко не визначено критерії побудови кримінально-правових кумулятивних санкцій.

Список використаної літератури

1. Проект тексту нового Кримінального кодексу.
URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/09/16/1-kontrolnyj-proekt-kk-15-09-2020.pdf> (дата звернення: 04.11.2020).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Le code pénal. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006181728/#LEGIARTI000038313094 (дата звернення: 04.11.2020).
4. Le code pénal en Belgique. URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=fr&caller=list&cn=1867060801&la=f&fromtab=loi#LNK0002 (дата звернення: 04.11.2020).
5. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 04.11.2020).